

AŠ MANAU

Šiame numeryje:

Kova su melagienomis – p. 2

Minime Europos dieną! – p. 9

Europos atsakas į pandemiją – p. 11

Naujienlaiškį rengia:

 VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Naujienlaiškį remia:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Kova su melagienomis

Pagrindinis iššūkis informaciniame lauke šiuo metu yra per pandemiją sustiprėjusi dezinformacijos sklaida ir neapykantos kalbos skelbimas. Dezinformacijos srautas Lietuvoje per pandemiją išaugo beveik 20 proc. Nors socialiniai tinklai ir ėmėsi moderuoti daugiau abejotino turinio,

aktyviai skleisti patikimą sveikatos informaciją, riboti dezinformaciją skleidžiančių kanalų reklamas, šių veiksmų nepakanka, kad būtų sustabdyta vadinamoji koronaviruso infodemija.

Vos tik pradėjus COVID virusui plisti ES, prasidėjo melagienų skeidimas, esą koronavirusas sukurtas laboratorijoje ar jo apskritai nėra. Tai buvo politiniiais interesais skleidžiama dezinformacija. Pasak VU TSPMI dėstytojo Nerijaus Maliukevičiaus, dažniausiai konspiracijos teorijos ir yra politinių veikėjų paskleidžiamos tikslingai, planuotai ir strategiškai apgalvotai. Kinijos valdžia Covid-19 vadino „JAV virusu“ ir tai buvo naudinga propagandai šalyje, tačiau ne už jos ribų. Kaip atsakas į tai JAV pradėjo plisti gandas, kad virusas esą sukurtas Kinijos laboratorijoje. „Kinišku virusu“ jį vadino pats JAV prezidentas. Donaldas Trumpas skleidė ir daugiau klaidinančios informacijos, ypač apie saugos priemones ir gydymą. Tuo tarpu Kremlių palaikantys leidiniai pasinaudojo situacija skleisti melagienas, kad virusas sugriauš ES.

Šiuo metu daugiausia dezinformacijos skleidžiama apie vakcinas nuo COVID-19. Rusija vykdo pasaulinę dezinformacijos kampaniją, kurios tikslas - menkinti Vakarų kompanijų kuriamas vakcinas ir abejoti jų patikimumu, taip pat aukštinti pačios Rusijos produktą, ekspertų kritiškai vertinamą vakciną „Sputnik V“. Taip pasėjant abejones vakcinomis iš Vakarų, sutvirtinami Rusijos geopolitiniai interesai.

Didėjant dezinformacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, apimčiai, ES institucijos stengiasi didinti informuotumą apie dezinformacijos keliamą pavojų ir skatina naudotis patikimais šaltiniais. Per pandemiją ES paragino interneto platformas prisidėti kovojant su melagingomis naujienomis ir kitais bandymais dezinformuoti pašalinant neteisėtą ar melagingą turinį. Visoje ES pradėjus vakcinavimo kampanijas, suintensyvintos pastangos kovoti su dezinformacija apie COVID-19 vakcinas. Interneto platformos, kurios yra pasirašiusios Kovos su dezinformacija praktikos kodeksą, reguliariai informuoja EK apie savo veiksmus ir priemones, kuriomis siekia riboti dezinformaciją. Europos išorės veiksmų tarnyba įgyvendina projektą „EUvsDisinfo“, kuriuo siekiama didinti visuomenės informuotumą ir gerinti jos supratimą apie Kremliaus dezinformavimo veiklą.

Komisija parengė specialų faktų sąrašą, kuriais išsklaidomi mitai apie koronaviruso pandemiją ir ES atsaką bei padedama atskirti faktus nuo prasimanymų. Svetainėje taip pat pateikiama informacija ir gairės, kaip atpažinti interneto robotus (angl. bots) ir sąmokslų teorijas. Taip pat Pasaulio sveikatos organizacija surinko informacijos apie kai kuriuos plačiausiai paplitusius mitus apie koronaviruso pandemiją.

Anot ekspertų, kiekvienam svarbu priimti naujieną kritiškai - sustoti, atsikvėpti, nesivadovauti emocijomis, o pasitikrinti pagrindiniuose patikimuose informaciniuose šaltiniuose. Tikrinkite ir tekstinę informaciją, pateiktą kaip faktai, ir vizualią. Įvertinkite šaltinį ir kontekstą, kuriame pateikta naujiena. Jei kiekvienas tobulins savo medijų raštingumo įgūdžius ir išliks budrus, bus sunku sąmokslų teorijoms plisti.

EKSPERTŲ KOMENTARAI

Kęstutis Vaškelevičius

URM Strateginės komunikacijos skyriaus vedėjas

Šiandien ES, kaip Bendrija, yra kur kas geriau pasirengusi kovai su dezinformacija, nei, pavyzdžiui, prieš 7 metus, kai Rusija užpuolė Ukrainą ir aneksavo Krymą. Tuomet nemaža dalis kai kurių ES šalių politikų ir netgi žurnalistų rašė apie „pilietinį karą“ Ukrainoje. Tai, kad Rusijos agresija prieš Ukrainą būtų pavaizduoja kaip Ukrainos „pilietinis karas“ ar vidaus krizė, buvo vienas iš Kremliaus tikslų. Šio tikslo Rusija siekė ypač intensyviomis dezinformacijos priemonėmis. Ir iš dalies tos priemonės pasiekė savo tikslą prieš 7 metus. Šiandien vėl stebime, kaip Rusija kaupia karines pajėgas prie Ukrainos sienos ir eskaluoja situaciją, taip pat siekia kaltinti Ukrainą.

Tačiau šiandien ES beveik nėra abejojančių, kas čia yra agresorius, o kas - auka. Negana to, pati ES stebi, analizuoja ir viešina dezinformacines atakas, įskaitant ir šį konkretų Rusijos agresijos prieš Ukrainą pavyzdį. ES Rytų strateginės komunikacijos komanda per savaitę kelis kartus paviešina savo analizes kaip su Kremliumi susiję „žiniasklaidos“ priemonės bando kaltinti Ukrainą ir Vakarų. Šios analizės yra profesionalios, bet taip pat ir įdomiai pateiktos. Jas galima rasti: <https://euvsdisinfo.eu/>

Per paskutinius metus ES, kaip Bendrija, labai daug padarė, kad mūsų visuomenės ir sprendimų priėmėjai aiškiai suvoktų, kokios pavojingos yra informacinės grėsmės, ir būtų joms geriau pasirengę. ES įkūrė vadinamąsias strateginės komunikacijos komandas, stiprino jų analitinius pajėgumus. Kai 2020 m. pavasarį mus „užgulė“ ne tik pandemija, bet ir su globalia pandemija susijusi dezinformacija, ES strateginės komunikacijos komandos dėl jau anksčiau išvystytų pajėgumų galėjo operatyviai reaguoti ir padėti mums susigaudyti informacijos ir dezinformacijos lavinoje, padėti atskirti grūdus nuo pelų.

2020 m. gruodžio mėn. ES pristatė dvi dideles iniciatyvas, kurios padės kovoje prieš dezinformaciją: Europos demokratijos veiksmų planą (EDAP) ir Skaitmeninių paslaugų aktą (Digital Services Act). EDAP turi gana ambicingus tikslus ir įvardija konkrečias priemones stiprinant rinkimų saugumą, nepriklausomą žiniasklaidą, visuomenių atsparumą ir kovą su dezinformacija. Svarbu tai, kad visuomenių atsparumas dezinformacijai yra tiesiogiai siejamas su demokratijos būkle, o ES bei valstybės narės yra kviečiamos dėti daugiau pastangų ir veikti labiau koordinuotai atsakant į dezinformaciją. Netgi įvardijama, kad bus keliami kaštai dezinformacijos skleidėjams, paminint ir galimas sankcijas. Tai jau yra savotiško tabu sulaužymas, kurį mes sveikiname.

Nors Skaitmeninių paslaugų aktas dezinformacijos problemos tiesiogiai nesprensdžia, tačiau čia numatyti reikalavimai labai didelėms interneto platformoms (tokioms kaip Facebookas ar Google) dėl didesnio skaidrumo ir šių platformų atsakomybės kovojant su dezinformacija.

Tos priemonės, kurias numato ES iniciatyvos, yra ir rekomendacinio ir privalomojo pobūdžio. Svarbiausia yra tai, kad ES, kaip Bendrija, imasi spręsti dezinformacijos klausimą, ir kuria bendras taisykles ir rekomendacijas visiems, kas veikia ES erdvėje. ES skiria daug dėmesio didinti visuomenių atsparumui, įskaitant ir paramą žiniasklaidai, ar švietimo ir edukacijos programas. Visuomenių ir demokratijų atsparumo ir kovos su dezinformacija svarba neabejotinai tik augs, ir tam bus skiriama vis daugiau dėmesio. Labai tikiuosi, kad šie klausimai toliau domins Lietuvos moksleivius ir jaunimą. Tai ne tik įdomi, bet ir tiesiogiai mūsų šalies saugumui įtaką daranti tema.

Dalia Bankauskaitė
*Vilniaus universiteto Komunikacijos
fakulteto partnerystės docentė*

Kaip Europos Sąjunga kovoja su dezinformacija ir klaidinančia informacija

Dezinformacijos ir dezinformacijos plitimas gali turėti įvairių pasekmių, pavyzdžiui, kelti grėsmę mūsų demokratijai, poliarizuoti diskusijas, kelti pavojų ES piliečių sveikatai, saugumui ir aplinkai.

Per COVID-19 pandemiją gausu melagingos ar klaidinančios informacijos, taip pat auga užsienio subjektų bandymai daryti įtaką ES piliečiams, jų sprendimams.

Reaguodama į tai, ES, jos institucijos dėmesį skiria: a) stiprinti ES strateginei komunikacijai, informuoti ES piliečius apie kylančią dezinformacijos riziką; b) keisti informacija apie gerą patirtį, pavyzdžiui, per Skubių pranešimų sistemą; c) didinti ES veiklą ir pajėgumus, skirtus užsienio įtakos operacijoms ir dezinformacijos kampanijoms nustatyti ir atskleisti; d) parama nepriklausomai žiniasklaidai, žurnalistams ir faktų tikrintojams.

Naudinga žinoti, kad interneto svetainė www.EUvsDisinfo.eu praneša apie dezinformacijos atvejus, tendencijas ir piktybinius naratyvus.

Europos Sąjungoje kovojama su dezinformacija tokiomis kryptimis:

1. ES institucijos ir ES valstybės narės glaudžiai bendradarbiauja, įspėdamos apie dezinformacijos atvejus per Skubių pranešimų sistemą, kurioje pateikiami faktai apie ES, ES institucijas ir jų veiklą, apie gyvenimą, darbą bei keliones ES, apie Europos vartotojų apsaugą, taip pat ir melagingą informaciją. Taip pat pateikiama patikrinta informacija apie Saugios COVID-19 vakcinos visiems europiečiams.

2. Europos Komisija glaudžiai bendradarbiauja su privačiu sektoriumi.

Interneto platformos, pagrindiniai socialiniai tinklai, reklamos užsakovai ir reklamos agentūros pasirašė **Dezinformacijos praktikos kodeksą**, siekdamos spręsti su dezinformacija susijusius iššūkius.

Kodekse susitarta dėl saviregulavimo standartų, siekiant stabdyti dezinformacijos plitimą. Daugiau informacijos [čia](#).

Svarbu pažymėti **COVID-19 stebėsenos ir ataskaitų teikimo programą**, kurią vykdo Praktikos kodeksą pasirašiusios šalys. Taip siekiama užtikrinti privataus sektoriaus (tarp jų socialinių medijų platformų) atskaitomybę kovojant su dezinformacija. Daugiau informacijos [čia](#).

3. Europos skaitmeninės žiniasklaidos observatorija (EDMO) yra Europos faktų tikrintojų, tyrėjų bei mokslininkų ir kitų susijusių suinteresuotųjų subjektų centras, bendradarbiaujantis su žiniasklaidos organizacijomis, medijų raštingumo specialistais bei padedantis politikos formuotojams.

4. Europos Komisija remia ir skatina medijų ir informacinio raštingumo, skaitmeninio raštingumo, kritinio mąstymo programas.

Kovodama su dezinformacija, Europos Sąjunga remiasi tokiais pagrindiniais dokumentais:

1. Dezinformacijos veiksmų planas (anglų k. Action Plan against Disinformation), priimtas 2018 m., kuriuo siekiama stiprinti ES pajėgumus ir bendradarbiavimą kovojant su dezinformacija;

2. Europos demokratijos veiksmų planas (anglų k. European Democracy Action Plan), priimtas 2020 m., kuriuo siekiama suteikti galių piliečiams ir kurti atsparesnę demokratiją visoje ES, skatinant laisvus ir sąžiningus rinkimus, stiprinant žiniasklaidos laisvę ir kovojant su dezinformacija.

3. Skaitmeninių paslaugų aktas (anglų k. Digital Services Act), kurio tikslas - užtikrinti saugią ir atskaitingą interneto aplinką, taip pat mažinti sisteminę riziką, manipuliavimą ar dezinformaciją, interneto platformų įpareigojimus ir atskaitomybę.

ATGARSIAI FEISBUKE

Like Follow Message

Eglė Šepetytė

Žurnalistė

2021 03 01

(Irašas sutrumpintas)

Būtina pabrėžti, kad į žodžio laisvės apibrėžimą niekaip nepatenka dezinformacija. Gali netikėti vakcinų nauda, nesiskiepyti ir apie tai pasakoti, bet cituoti neegzistuojančius Šveicarijos mokslininkus ar aiškinti, kad visi bus vakcinuojami prievarta, yra melas. Dalytis tokiais erezijomis žinant, kad dalis visuomenės neišsiugdžiusi kritinio mąstymo ir gebėjimo atsirinkti informacijos šaltinius yra mažų mažiausiai neatsakinga manipuliacija.

Šiaip ar taip, jei ne mokslo pažanga ir ankstesnes pandemijas sustabdžiusios vakcinos, vargu ar dabar išvis vaikščiotume žeme ir turėtume privilegiją rinktis - pakentėti šalutinius poveikius ar nuo viruso mirti reanimacijoje.

Erik Murin

Agentūros „more“ vadovas

2020 04 20

(Irašas sutrumpintas)

Sąmokslo teorijas dažniausiai platina „alternatyvūs informacijos šaltiniai“: Lietuvoje tai yra visokie „ekspertai“, minfo, Sputnikas, Kiguolis ir t. t. Tokie informacijos šaltiniai gan greitai į save įtraukia, nes:

1. Jus skaitantys žmonės yra priverčiami tikėti, kad jie yra protingesni, laisvesni už kitus, nes jie skaito „nepriklausomus“ šaltinius.
2. Visi kiti šaltiniai yra paverčiami priešais, kurių liesti nevalia, nes tai yra sistemos / priešo dalis.
3. Kova su dezinformacija yra vadinama kova su žodžio laisve. Kiekvienas Facebooko išjungtas įrašas (*postas*) ar YouTube išimtas video dar labiau sustiprina konspirologų dvasią, nes taip, esą, bando jus sustabdyti, kovoti prieš laisvą mąstymą.

Su nesuprantamomis temomis konspirologai manipuliuoja taip pat, kaip buvo manipuliuojama „The Wolf of Wall Street“ filme, ką ten puikiai ir paaiškina ir kas puikiai tinka konspirologams: pirma jie jus įtraukia pateikdami realus faktus (arba tuos, kurie yra labai arti realybės): 5G ryšiui naudojamos elektromagnetinės bangos, vakcinos efektyvios tik tuo atveju, jeigu jas naudoja didžioji dalis žmonių, sausio 13-ąją buvo girdimi šūviai iš visų pusių.

Šie faktai jus įtraukia, sukuriama pasitikėjimas šaltiniu. O tada pradeda krauti [red. visa kita]: elektromagnetinės bangos pagamina specialias ląsteles jūsų plaučiuose, dėl kurių sergate, vakcinose yra mikročipai ir valdžia nori valdyti VISUS, o sausio 13-ąją iš pastatų savi šaudė savus. Ir galiausiai prie viso to pridedama, kad tikėti pateikta teorija reikia jau šiandien, nes vėliau, kai apie tai pradės kalbėti daugiau žmonių, gali būti per vėlu. Vėlgi žmogus pradeda galvoti, kad jis yra genijus, o kiti - avys, seka pagal sistemą. Paprastai taikomasi į žmones ar reiškinius, kurie sunkiai pasiekiami, suprantami: nuo Billo Gateso iki 5G ar Busho. Su Gatesu ar Bushu nepakalbėsit, tikriausiai net nepamatysit, o 5G nesuprasit. Ir standartinė konspiracijos teorijos struktūra yra ta, kad paprastų žmonių grupuotė demaskuoja ir kovoja prieš blogiukus: dažniausiai turtinguosius, valdžią ar kokią kitą konkrečią grupę, prieš kurią nukreipti žmonės nėra labai sunku: juk, pavyzdžiui, kaip čia tie turtingi žmonės tapo turtingi, o man nepavyko? *Bam*, konspiracijos teorija.

Konspiracijos teorijos labai gerai parodo, kaip lengva manipuliuoti statistika. Štai, tarkim, iki vakcinų x buvo 10 autizmo atvejų per metus, 2019 metais, atsiradus tam „x“ produktui, autizmo atvejai išaugo iki 13 per metus. Nereikšmingas skaičius, iš tiesų. Bet jeigu pasakai, kad augimas yra 30 %, skamba daug rimčiau. Dažnai manipuliuojama ir moksliniais tyrimais. Esmė ta, kad nedideli tyrimai ir apklausos yra teoriškai nieko verti kaip moksliniai įrodymai. Bet konspirologams tai yra tobulas variantas. Užuoat rašes, kad iš 20 žmonių kokie 5 susirgo (nors tai gali būti visiškai sutapimas), rašai, kad susirgo 25 %, ketvirtadalis. Tokiais nelabai patikimais

moksliniais tyrimais manipuliuoti lengva: jie atlikti mokslininkų, dažnai jų parašyti tekstai yra ilgi, sunkiai suprantami masėms, bet jeigu žmonės mato, kad tyrimas tikrai atrodo moksliskai, juo tiki ir net netikrina, nepasitelkia kritinio mąstymo.

KAIP KOVOTI PRIEŠ KONSPIRACIJOS TEORIJAS?

Konspiracijos teorijų šalininkus galima paskirstyti į 3 tipus:

1. Žmonės, kurie patys jas sugalvojo ar kažkaip iš to gauna naudos. Jų neperkalbėsite, pamirškite. Prie šitos kategorijos yra tas pats Kiguolis, daugybė YouTube'erių, tie patys „ekspertai“ ar minfo. Nepainiokit jų su kvailais žmonėmis. Kaip ir visi, jie turi stipriųjų ir silpnųjų pusių, bet manipuliuoti jie tikrai moka.
2. Žmonės, kurie jau gan neblogai į tai įsisukę. Čia priskirčiau daugelį Kiguolio fanų. Prieš juos argumentuoti irgi sunku, jie tiki tik savo alternatyviais šaltiniais ir savo influenceriais. Taip pat jie išklausti pasiryžtų nebent savo artimųjų. Tai geriausias būdas kovoti prieš šių žmonių konspiracijas, yra jų aplinkos (ir kuo artimesnės) švietimas. Tuomet belieka tikėtis, kad konspirologai jau be juokelių išklausys savo artimųjų ir nuomonę pakeis.
3. Tiesiog smalsūs, naujovėms atviri žmonės. Čia priskirčiau Zizą (bent kol kas taip tikiuosi) ir dalį jo sekėjų. Tokiems įrodyti tiesą yra lengviausia, paprastai jiems užtenka pateikti šiek tiek mokslinių faktų su šaltiniais, paneigti kelias konspiracijos teorijos dalis dar papildomais moksliniais šaltiniais ir viskas, atlikta. Šie žmonės skaito ir domisi viskuo, todėl natūralu, kad kartais prašaua.

Bet jeigu trumpai, tai efektyviausias būdas būtų naudoti pačių konspirologų ginklus prieš juos: naudoti reikia ne tik mokslą, bet ir emocijas (pvz., ar galėtų šimtus tūkstančių žmonių jungianti kosmoso bendruomenė nuslėpti tiesą apie plokščią Žemę?), visai naudinga užduoti klausimus su jiems jau žinomais atsakymais, pateikti (šiuo atveju) realius, patikimus šaltinius. Kitaip tariant, negalima konspirologams duoti atsakymo. Reikia padaryti taip, kad jie galvotų, jog tą atsakymą rado patys. Konspirologai ypač nepasitiki kitais žmonėmis, bet jeigu sukuri iliuziją, kad jis tą tiesą atrado pats, tai jo nuomonę galima pakeisti.

O geriausia kova prieš konspiracijas yra jų prevencija: komunikuoti reikia kuo daugiau ir anksčiau. Pavyzdžiui, ir Lietuvoje buvo kilusi teorija, kad kažkurioj ligoninėj ten slepiama daug ligonių, susirgusių kovidu. O šita teorija atsirado todėl, kad SAM pateikė (ir iki šiol pateikia) labai nedaug informacijos apie sergančiuosius. Komunikacija yra stiprus ginklas ir jį gali panaudoti abi pusės.

Elžbieta Latėnaitė

Aktorė

2021 03 27

Vakar skambina iš poliklinikos:

- Ar norėtumėte rytoj pasiskiepyti nuo Covid-19?
- TAIP!
- Astra Zeneca vakcina.
- TAIP!

Kartais sveikatos minusai tampa plusais, ir dėl asmeninės savo situacijos šiandien gavau pirmą skiepą nuo Covid-19!!! Prisiekiu, seniai tokia laiminga nebuvau! Ėjau į savivaldybę kaip į didžiausią šventę, išsišiepusi ir pasišokdama ir nebūčiau šio vizito mainiusi į nieką! Gavau užpildyti formą (trumpą!), rūpestingą gydytoją, aiškios informacijos apie galimus šalutinius požymius, rekomendacijas ir antrojo skiepo datą. Po vakcinų visi kviečiami ramiai pasėdėti 15 min. Ir viskas - laisvė nuo pasaulį kaustančių gniaužtų! Norėjosi visus ten buvusius medikus ir savanorius išbučiuoti ir apkabinti, dėkojau, žiūrėjau į visus įsimylėjusiomis akimis, žodžiu, pakvaišimas iš džiaugsmo!

Šie tiek jaudinausi, ir, nors laikau save gan atsparia sąmokslo teorijoms, į galvą lindo kažkada užmatytos gąsdinančios rėkiančios melagenos ir internautų komentarai, susiję su Astra Zeneca. Ir čia [Goda Raibytė](#) nuramino: „Jaudintis normalu, tiesiog turėk omeny, kad duomenys yra tavo pusėje“. Ir dar ji vis sako, kad mokslas nerėkia isteriškais antraštėmis, nemanipuliuoja žmonių baimėmis ir emocijomis, tikras mokslas kalba ramiai ir pateikia tik įrodytą informaciją.

Manau, dabar ypač svarbu atskirti tikrą mokslinę informaciją nuo pseudomokslo, tikrą žiniasklaidą nuo *klikbaitinio* šlamšto, neleiskim niekam naudotis mūsų pažeidžiamumu.

Svajuju ir linkiu, kad kuo greičiau visi patirtumėte tą triumfo prieš virusą jausmą!

Europos Parlamento biuras Lietuvoje

2020 06 09

Koronaviruso protrūkis sukėlė ir dezinformacijos bangą, kuri trukdo kovoti su kilusia pandemija. Nuo pirminių teiginių, kad virusas išplito per šikšnosparnių sriubą, iki aštrių pranešimų apie tai, kad ES valstybės esą kovoja tarpusavyje dėl mažėjančių medicinos priemonių atsargų - netikrų naujienų šia tema galima rasti visur. Pasaulio sveikatos organizacija teigia, kad netikri pranešimai „sklinda greičiau nei pats virusas“ ir pavadino tai „kosminio dydžio infodemija“. Didžiosios žiniasklaidos priemonės jau ėmėsi veiksmų, kad suvaldytų šią problemą.

Kaip galite atpažinti netikras naujienas ir sustabdyti jų plitimą? Ką ES daro šiuo klausimu? Tai yra mūsų parengtas klausimų ir atsakymų sąvadas šia tema: <https://Europa.eu/!pp64bF>
#EuropiečiaiPriešCOVID19

Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje

2020 06 10

Stipriname kovą su dezinformacija. Norint, kad ES būtų stipresnė ir atsparesnė, svarbu:

- ✓Suprasti ir atskirti neteisėtą turinį nuo žalingo.
- ✓Bendradarbiauti tarp ES institucijų ir valstybių narių, su tarptautiniais partneriais, nepriklausoma žiniasklaida ir interneto platformomis.
- ✓Užtikrinti skaidrumą.
- ✓Užtikrinti saviraiškos laisvę ir pliuralistines demokratines diskusijas.
- ✓Suteikti galių piliečiams, ugdyti jų sąmoningumą ir didinti visuomenės atsparumą.

Daugiau ➔ <https://Europa.eu/!QU68Ku>

#EUvsDisinfo #FactsMatter

„Scanpix“ nuotr.

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Ar esate susidūrę su melagienomis? Pasidalinkite atpažintos melagienos pavyzdžiu. Ar pavyko iškart atskirti klaidinančią informaciją? Kas padėjo suprasti, kad susiduriate su dezinformacija?
2. Apmąstykite savo patirtį vakcinų klausimu: kaip ir kokia informacija, kuri jus pasiekė, kėlė ar tebekelia abejonės dėl vakcinų patikimumo ir naudos. Ar ją galima vadinti dezinformacija? Kokį vaidmenį dezinformacijos sklaidoje atlieka visuomenės įsiaudrinimas ir emocinės žmonių reakcijos?
3. Ekspertai nurodo Rusiją kaip pagrindinę šalį - melagienų skleidėją. Padiskutuokite, ko Rusija siekia, pasitelkdama dezinformaciją Lietuvoje ir kitose Europos šalyse.
4. Kaip manote, ar ES priemonės yra tinkamos ir pakankamos kovai su dezinformacija? Įvardinkite kelias, kurias įsiminėte.
5. Kaip ir kokiomis priemonėmis didinti atsparumą dezinformacijai siūlote jūs?

MINIME EUROPOS DIENĄ!

Europos diena - kasmetinė tarptautinė šventė, simbolizuojanti Europos taiką ir vienybę. Ji švenčiama gegužės 9 d. Šią dieną minimas istorinis įvykis - Šumano deklaracija. 1950 m. Paryžiuje pasakytoje kalboje tuometinis Prancūzijos užsienio reikalų ministras Roberas Šumanas išsakė savo idėją apie naujos formos politinį Europos bendradarbiavimą, dėl kurio karas tarp Europos tautų būtų neišvairduojamas dalykas. Jis siekė sukurti Europos instituciją, kuri valdytų bendrą anglies ir plieno gamybą. Tai laikoma dabartinės Europos Sąjungos užuomazga. Lietuvoje Europos diena plačiau pradėta švęsti nuo 2002 metų.

DAUGIAU ĮDOMIOS INFORMACIJOS:

Lietuva - Europos Sąjungos šeimos narė. [Video](#).

– Kaip galime prisidėti prie Europos ateities kūrimo? [Video](#).

– Ką gali jaunas žmogus Europos Sąjungoje? [Video](#).

– Europos veiksnių solidarumo [pavyzdžiai](#).

– Škaitmeninis pasakojimas: Penki ES ir valstybių narių bendradarbiavimo kovoje su COVID-19 būdai.

– Galimybė mokytojams nemokamai atnaujinti savo žinias apie ES ir pasikelti kvalifikaciją: [interaktyvūs, įdomūs ir įtraukūs nuotoliniai metodiniai mokymai „Pažink Europą“](#).

EUROPA TAVO AUSINĖSE!

Artėjant Europos ateities konferencijai, asociacija „Europiečių judėjimas“ (European Movement Lithuania - EML) kartu su Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT) sukūrė ir pristatė tinklalaidžių apie ES seriją jaunimui. Joje įvairūs ekspertai, visuomenininkai, diplomatai su jaunimu kalbasi jauniems žmonėms aktualiomis temomis - nuo planetos tausojimo iki sprendimų, kuo būti ateityje, paieškos.

Kviečiame pasiklausyti šių pokalbių „Spotify“ platformoje:

- Europos Sąjungos šiandienos aktualijos (pirmosios laidos įrašas: <https://spoti.fi/346NV4i>),
- ES ateities perspektyvos (antrosios laidos įrašas: <https://spoti.fi/35DFqgD>),
- Tvarumas (trečiosios laidos įrašas: <https://spoti.fi/3l7p32G>),
- Europos tapatybė ir Europietiškas (ketvirtosios laidos įrašas: <https://spoti.fi/36AzXYn>),
- Jaunimas (penktosios laidos įrašas: <https://spoti.fi/35Y2DeM>).

O jei esate neabejingi vieningos Europos idėjoms ir vertybėms, norėtumėte daugiau sužinoti apie ES aktualijas ir galbūt prisidėti prie jos ateities kūrimo, kviečiame apsilankyti svetainėje www.eml.lt ir sekti Facebook paskyrą EML - Europiečių judėjimas.

Ypač kviečiame pasidomėti pirmą kartą EML kartu su partneriais organizuojamais Metų europiečio rinkimais <https://eml.lt/projektai/>.

EUROPOS EGZAMINAS

Ar žinote, kad Malta yra mažiausia Europos Sąjungos valstybė? Ar galite atsakyti, koks yra Europos Sąjungos šūkis? O ar žinote, kam vadovauja Ursula von der Leyen? Kviečiame išbandyti jėgas konkurse „Europos egzaminas“ ir laimėti puikių prizų!

Dvyliktus metus organizuojamas konkursas jau gegužės 7 dieną!

Konkursą „Europos egzaminas“ sudaro du etapai. Pirmojo etapo užduotis dalyviai spręs gegužės 7 dieną. Numatoma, kad į „Europos egzaminą“ finalą pateks po vieną daugiausiai taškų surinkusį dalyvį iš kiekvienos mokyklos bei geriausiai egzaminą užduotis sprendę individualūs dalyviai. Antrasis etapas - finalas - planuojamas gegužės 25 dieną. Ir pirmąjį, ir antrąjį „Europos egzaminą“ etapą kviesime spręsti internetu, portale www.Europosegzaminas.lrt.lt.

Naujiena! Mokytojai - „Europos egzaminą“ ambasadoriai

Šių metų egzamine mokytojams esame numatę ypatingą vietą! Visus juos kviečiame tapti „Europos egzaminą“ ambasadoriais savo mokyklose, klasėse ar popamokinės veiklos grupėse.

„Europos egzaminą“ ambasadoriai prisidės prie viešinimo, kvies mokinius ruošti ir dalyvauti konkurse.

Egzaminą organizatoriai projekto ambasadoriams pirmiems suteiks naujausią informaciją apie konkursą, konsultuos iškilus klausimams. Susidomėjote? „Europos egzaminą“ ambasadorių registraciją rasite čia: <https://europosegzaminas.lrt.lt>

Pasirenkti egzaminui padės informacijos šaltinių sąrašas

„Europos egzaminas“ - tai trumpas, nuotaikingas ir įdomus žinių apie Europos Sąjungą konkursas, skirtas paminėti Europos dieni. „Europos egzaminą“ klausimai bus ne tik iš tradicinių egzaminą temų apie ES institucijas, kultūrų įvairovę, geografiją bei istoriją, bet ir apie šių metų aktualijas - Europos kovą su koronaviruso krize, ekonomikos gaivinimo planą ir piliečių įsitraukimą į demokratinius procesus.

Kad egzaminui būtų galima ruoštis lengviau, dalijamės „Europos egzaminą“ informacijos šaltinių sąrašu, kuriame rasite tiek trumpametražių filmų, viktorinų, informatyvių žaidimų, tiek ir nuorodų į elektroninius leidinius bei dokumentus.

„Europos egzaminą“ informacijos šaltinių sąrašą rasite [čia](#).

Kodėl verta dalyvauti „Europos egzamine“?

„Europos egzaminą“ nugalėtojų laukia puikūs prizai, dėl kurių tikrai verta pasistengti! Kiekvienoje mokykloje geriausiai pasirodžiusiam mokiniui, mokyklai, kurioje dalyvaus daugiausiai moksleivių, ir „Europos egzaminą“ ambasadoriams padovanosime kvietimus į improvizacijų teatro „Kitas kampas“ pasirodymą.

Finalininkai mokinių kategorijoje laimės mokymų platformos „Digiklasė“ kursus, o individualių dalyvių kategorijos laimėtojams dovanosime MO muziejaus modernisto korteles. Ir tai dar ne viskas! Geriausiai pasirodę moksleiviai ir piliečiai laimės jau tradicija tapusį pokalbį apie Europą su svečiu, taip pat virtualius vizitus į Briuselį ir stalo žaidimus „EUREKA“.

„Europos egzaminą“ organizuoja Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje kartu su Lietuvos nacionaliniu radiju ir televizija. Projektą globoja LR Prezidentas Gitanas Nausėda. Projekto draugai - Užsienio reikalų ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Jaunimo Europos komanda, „Europe Direct“ informacijos centrai ir DIGI klasė.

[Daugiau informacijos apie Europos egzaminą](#)

Tikimės, kad gegužės 7 d. visi susitiksime prie virtualių „Europos egzaminą“ ekranų!

Europos atsakas į pandemiją

Jau [daugiau kaip metus](#) gyvename su koronaviruso pandemija. Milijonai žmonių visoje planetoje pavasarį buvo priversti paklusti Vyriausybės nurodymams karantinuotis, dėvėti apsaugos priemones ir vengti nereikalingų susibūrimų. Tai skaudžiai atsiliepė verslo įmonėms, pramogų sektoriui ir visiems piliečiams. Nors viruso protrūkis Kinijoje prasidėjo dar 2019-ųjų lapkritį, [COVID-19 protrūkis ES užklupo netikėtai ir nepasiruošusią](#). Iš pradžių visi [stebėjo protrūkį Italijoje, o ES vėlavo su pagalba](#). Daugėjant užkratų ir kitose valstybėse, pirmą kartą ES istorijoje [buvo uždarytos dauguma vidinių ES sienų](#).

[Antroje kovo pusėje pandemijos valdymą bendrai koordinuoti pradėjo ES institucijos](#). Visi šalių-narių vadovai pritarė Europos Komisijos (EK) siūlymui ir uždraudė beveik visas ne ES piliečių keliones į Bendrijos šalis bei įvedė kitas priemones, turinčias riboti pandemijos plitimą. [Kova su koronavirusu įvardijama kaip vienas iš didžiausių iššūkių po II pasaulinio karo](#), tad sunku procesus vykdyti greitai. Pirmiausia, ES [organizavo transportą ir specialius lėktuvų reišius](#) užsienyje užstrigusiems ES piliečiams ir iškart EK paskelbė pirmąjį atsakui į COVID-19 skirtų priemonių paketą. Tarp pasiūlytų priemonių - „[Atsako į COVID-19 investicijų iniciatyva](#)“, tai 37 mlrd. EUR ES struktūrinių ir investicijų fondų lėšų, skirtų būtiniausioms su viruso suvaldymu susijusioms reikmėms. Taip pat buvo svarbu greitai užtikrinti laisvos prekybos veiklą, kad nenutrūktų maisto ir medikamentų eksportas. Dėl to EK [įgyvendino žaliųjų koridorių diegimą](#). Tai sienų kirtimo punktai, kuriais galėtų pravažiuoti visos krovinių transporto priemonės ir kuriuose bet kokios patikros ar sveikatos patikrinimai turėtų trukti ne ilgiau kaip 15 minučių.

Kalbant apie ilgalaikes iniciatyvas, EK, reaguodama į COVID-19 sukeltas ekonomines ir socialines pasekmes, 2020 m. gegužę [pristatė Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę](#) (EGADP, angl. - RRF), skirtą valstybių narių finansiniams iššūkiams po koronaviruso pandemijos atremti, prioritetą teikiant žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai. [Lietuvai 2021-2027 m. laikotarpiu numatoma 14,5 mlrd. EUR](#).

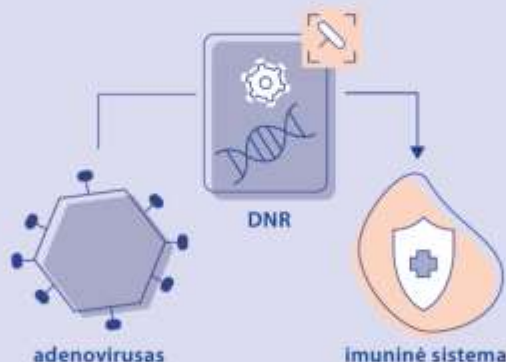
Ypatingai svarbus sveikatos sektorius. Rengiami bendri viešieji pirkimai, skirti medicininėms kaukėms ir kitoms asmeninėms apsaugos priemonėms įsigyti (nuo dirbtinių plaučių ventiliacijos įrangos iki apsaugos priemonių). [Pasitelkdama Sąjungos civilinės saugos mechanizmą, ES rėmė valstybes nares](#), koordinuodama medicinos pagalbos komandų išsiuntimą į labiausiai paveiktas vietas. O suaktyvindama Koordinavimo centrą veiklą, sukūrė naują bendrą Europos specialiosios medicininės įrangos rezervą. [EK jau yra pateikusi pasiūlymą](#) dėl naujos sustiprintos 2021-2027 m. ES sveikatos programos „[ES - sveikatos labui](#)“, kurioje numatoma iš esmės sustiprinti ES gebėjimus papildyti ir remti valstybes nares visuomenės sveikatos politikos srityje. Programos biudžetas planuojamas gerokai didesnis nei dabartinės programos sveikatos srityje (2014-2020 m. laikotarpio biudžetas - apie 450 mln. EUR).

2020 m. gruodžio 27 d. [visose ES šalyse pradėtas skiepijimas](#) nuo COVID-19. ES ir jos valstybės narės [parengė bendrą požiūrį į saugias COVID-19 vakciną](#), skirtą koordinuoti testavimo strategijas ir palengvinti apsaugos priemonių bei medicininės įrangos tiekimą visoje Europoje. Taip pat vykdomi bendri vakcinų pirkimai, dėl ko viešojoje erdvėje vis [pasigirsta vertinimų, kad ES su pirkimais vėlavo](#) ir vakcinų dozių nupirkta per mažai. Tačiau šioje situacijoje pasireiškia ir valstybių solidarumas - valstybės perka vakciną bendrai (nors didžiosios valstybės laisvai galėtų vienos įsigyti didesnę kiekį vakcinų, bet tada neliktų kitoms), [dalijsi medicinos reikmenimis](#) bei [vykdo gydytojų misijas](#). Virusas dar neįveiktas, laukia daug iššūkių, bet bendradarbiavimas ir solidarumas pasauliniu mastu priartina pandemijos suvaldymą.

Kaip veikia virusinių vektorių vakcinos nuo COVID-19

Kas yra virusinis vektorius?

Virusinių vektorių vakcinoms naudojama silpno viruso versija, kad organizmo ląstelėms būtų saugiai perduoti nurodymai genetinio kodo forma.

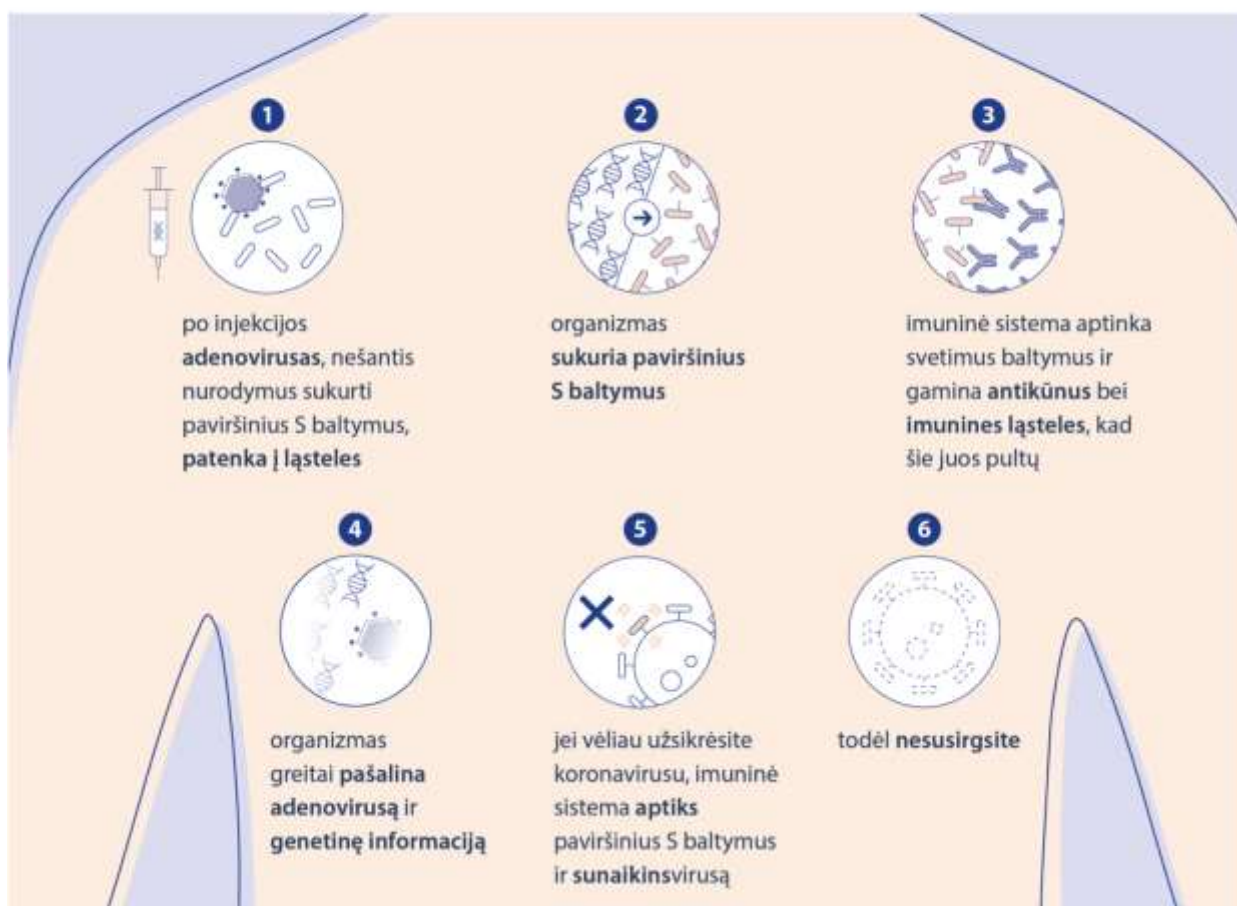

Šie nurodymai organizmui sudaro sąlygas pagaminti nekenksmingą koronaviruso dalį, paviršinį S baltymą.

Šios rūšies vakcina supažindina imuninę sistemą su paviršiniu S baltymu, kad užsikrėtimo atveju ji galėtų sunaikinti koronavirusą ir užkirsti kelią ligai.

Vakcinoms naudojami virusiniai vektoriai nedaro poveikio jūsų DNR ir nesąveikauja su ja

Kas nutinka jūsų organizme pasiskiepijus virusinių vektorių vakcina

ATGARSIAI FEISBUKE

[Linas Kojala](#)

Politologas

2020-04-08

Slovakija nusipirko rusiškos Sputnik V vakciną (be ES vaistų agentūros patvirtinimo). Slovakijos vaistų agentūra išreiškė abejonę dėl vakciną kokybės - ir gautos siuntos skirtumų nuo duomenų, kurie apie Sputnik V buvo skelbiami Lancet žurnale. Rusija ką tik pareikalavo Slovakijos grąžinti šiai šaliai siųstas vakcinas. Tokia tad 'partnerystė'.

[Rasa Juknevičienė](#)

Politikė

2020-01-06

Dar nesu dalinuisis savo pačios pusės metų senumo post'u, tačiau kai išgirdau šiandien Saulių Skvernelį besipiktinantį ES dėl vakcinų ir kalbantį apie solidarumą, tai dalinuosi. Štai kaip atrodė jo vadovaujamos Vyriausybės solidarumas, kai dar gegužės mėnesį vyko didžiulis pinigų sukėlimo vėjus naujoms vakcinoms sukurti. Tuomet nepatikėjau savo akimis - bendrame valstybių indėlio žemėlapyje Lietuva buvo vienintelė, pažymėta baltai. Tai yra, nedavė nė cento. Tik po kritikos atsirado vargani 100 000 eurų. O šiandien siūlau kantrybės visiems. Tą patį gegužės mėnesį visi pasaulio ekspertai sakė, kad geriausiu atveju vakciną turėsime po metų. Turėjome daug greičiau. Ir tai yra tikras stebuklas. Taip, labai turtingos šalys sumokėjo kai kurioms kompanijoms gerokai daugiau (Izraelis), todėl šiomis savaitėmis turi vakcinų daugiau. Mes nesame nei Izraelis, nei Jungtinė Karalystė, pasižiūrėkime į Rytų kaimynus, tada gal bus daugiau supratimo, kas mums yra narystė ES, tegu ir ne taip sparčiai, kaip norėtume, dalijanti vakcinų siuntas. Tačiau mes pradėjome savo medikus skiepyti su pačiais pirmaisiais pasaulyje. Tai tik pirmosios kompanijos vakcina. Tuoj bus antrosios, bus ir trečiosios. Bus ir daugiau, atsiras ir komercinės galimybės. Tikrai stebuklas, kad saugios, efektyvios vakciną atsirado taip greitai, o Lietuva tikrai neblogai tvarkosi.

[Užsienio reikalų ministerija](#)

2021-04-21

Viceministras Arnoldas Pranckevičius dalyvavo #ES Bendrųjų reikalų tarybos (BRT) ministrų vaizdo konferencijoje, kurioje aptartas ES koordinuotas atsakas į #COVID19 pandemiją, ES - Jungtinės Karalystės santykiai, teisinės valstybės situacija ES, Konferencija dėl Europos ateities ir ES plėtros klausimas.

■ Apžvelgiant koordinuotą ES atsaką į COVID-19 pandemiją, viceministras A. Pranckevičius paragino ES imtis aktyvesnių veiksmų, užtikrinant vakciną tiekimą, siekti spartaus sutarimo dėl skaitmeninio žaliojo sertifikato ir stiprinti koordinuotą vakcinacijos komunikaciją ES mastu.

„Nereguliarus tiekimas kelia didžiausią iššūkį sklandžiam skiepijimui, todėl Lietuva ypač remia pastangas didinti vakcinų gamybą ES ir yra pasirengusi pati prisidėti prie jų gamybos plėtros. Taip pat svarbu, kad gamintojai laikytųsi savo sutartinių įsipareigojimų. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas vakcinų, į kurias ES investavo, gamybos spartinimui bei koordinuotai ir aiškiai ES komunikacijai dėl Europos Vaistų Agentūros (EVA) autorizuotų vakcinų. Sveikiname sutarimą Taryboje dėl skaitmeninio žaliojo sertifikato ir tikimės spartaus sutarimo su Europos Parlamentu. Nuosekliai pabrėžiame, kad būtų pripažįstami tik sertifikatai, patvirtinantys skiepijimą EVA autorizuota vakcina“, - pabrėžė viceministras.

Europos Vadovų Tarybos pirmininkas Charlesas Michelis telekonferencijoje su nacionaliniais lyderiais aptaria padėtį dėl koronaviruso plitimo ES / AP nuotr.

Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje

2020-02-11

Europos Parlamentas pritarė ES atsigavimo po pandemijos varikliui - 672,5 mlrd. eurų Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonei!

Iš jos Lietuva 2021-2026 m. gaus daugiau nei 2 mlrd. eurų dotacijų. Norėdama pasinaudoti šiomis lėšomis, Lietuva turi paruošti reformų ir investicijų planą. 37% šio plano investicijų turės būti nukreipta kovai su klimato kaita, o 20% - skaitmeninimui. Taip pat Lietuva galės pasinaudoti daugiau nei 3 mlrd. eurų paskolomis.

Tai unikali galimybė ES šalims atsigauti ir pertvarkyti savo ekonomiką didinant atsparumą ir pereinant prie labiau skaitmeninės ir žalesnės ateities.

Daugiau: <https://europa.eu/!Wh77yT>

Kokia yra COVID-19 vakcinų tvirtinimo skubos tvarka?

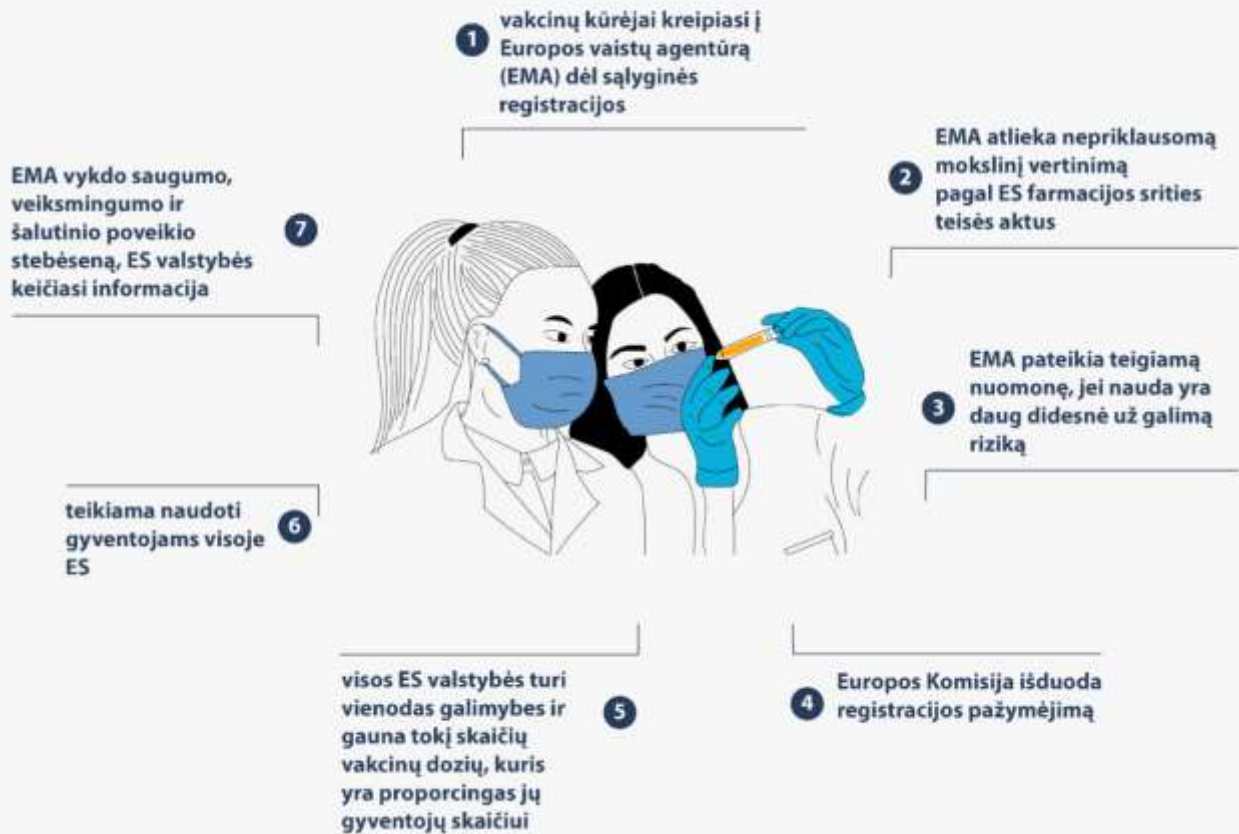
Įprastai farmacijos bendrovės visus reikiamus duomenis apie vakciną EMA pateikia vakcinos kūrimo pabaigoje.

COVID-19 atveju jos tai daro iš karto, kai tik vakcina gaunama. Šis procesas vadinamas tęstine peržiūra. Gavus paraišką dėl vakcinų registracijos dauguma duomenų jau būna įvertinta ir EMA gali daug skubiau pateikti nuomonę.

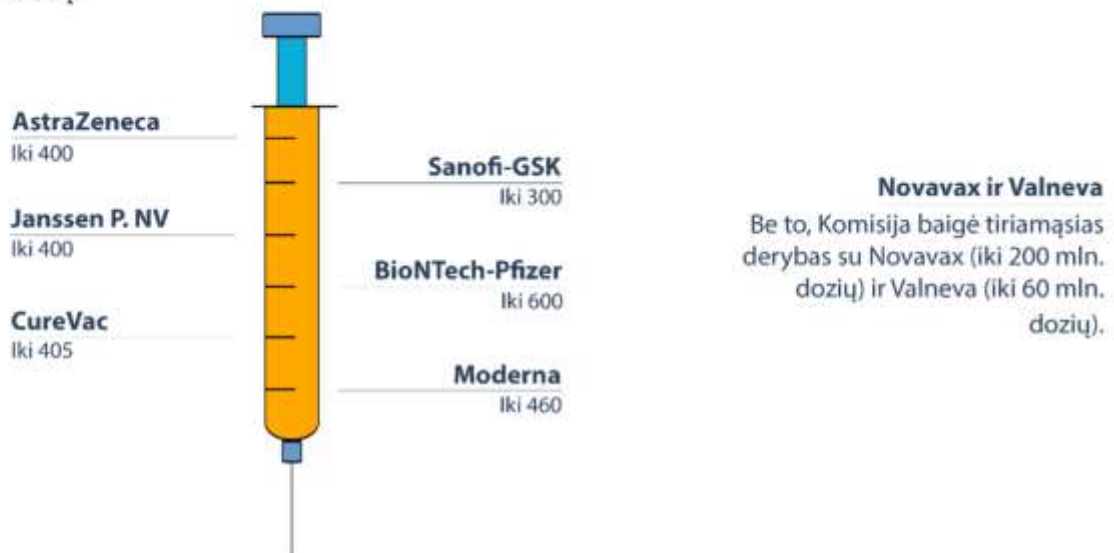
COVID-19 vakcinos turi atitikti tuos pačius kokybės, saugumo ir veiksmingumo reikalavimus kaip ir bet kuri kita vakcina ES.

Vakcinų patvirtinimo ir naudojimo gairės

Jau užsitikrinta beveik 2,6 mlrd. dozių

Milijonais dozių:

Dozės užsitikrintos su vakcinų kūrėjais sudarius išankstines pirkimo sutartis. Sudarydamos išankstinio pirkimo sutartis, Europos Komisija ir ES valstybės padengia dalį vakcinų kūrimo pradinių išlaidų.

Taip ES valstybės užsitikrina teisę prieinama kaina per tam tikrą laikotarpį įsigyti pakankamą skaičių vakcinų dozių.

Finansuojama pagal Skubios paramos teikimo ES priemonę – sumokama pradinė įmoka už vakcinų dozes, kurias įsigyja ES valstybės.

EKSPERTŲ KOMENTARAI

Arnoldas Pranckevičius

URM viceministras

ES koordinuotas atsakas į COVID-19 pandemiją buvo beprecedentis. Pradėjome nuo trečiosiose šalyse įstrigusių ES piliečių repatriacijos, sveikatos įstaigų ir institucijų aprūpinimo asmens apsaugos priemonėmis, pagalbos verslui darbo vietų išsaugojimui (SURE programa), bendros rinkos sklandaus veikimo užtikrinimo („žaliųjų koridorių“ principai, leidę sklandžiai gabenti prekes). Taip pat pasiektas bendras požiūris į nebūtinų kelionių iš trečiųjų šalių į ES ribojimą, sukurta ir įgyvendinama ES skiepavimo strategija (ES investavo į vakciną nuo COVID-19 vystymą, organizuoti bendri pirkimai, skiepimas pradėtas visose valstybėse narėse vienu metu). Tuo pačiu vyksta diskusijos dėl koordinuoto ribojančių priemonių švelninimo (įskaitant skaitmeninį žaliąjį pažymėjimą, kuris leis lengviau keliauti ES).

Pažymėtinas ES valstybių narių ir institucijų solidarumas ne tik pačioje ES, bet ir globaliu lygiu per „Europos komandos“ (angl. Team Europe) iniciatyvą. Nuo pandemijos pradžios ES teikė paramą partnerėms kaimynystėje (parama neatidėliotiniams sveikatos sistemos poreikiams, asmens apsaugos priemonės, finansinė parama, siekiant atkurti paveiktą ekonomiką, humanitarinė pagalba). ES - didžiausia Prieigos prie kovos su COVID-19 priemonių spartinimo iniciatyvos elemento - COVAX priemonės - donorė. Tai - tarptautinė sistema, kuria siekiama užtikrinti lygias galimybes skiepytis visų pasaulio valstybių piliečiams. ES kuriamas ir Vakcinų dalijimosi mechanizmas, kuriuo siekiama palengvinti prieigą prie vakcinų ES partnerėms. Lietuva ypač pabrėžia būtinybę padėti Rytų partnerystės valstybėms.

Taip pat pasiektas susitarimas dėl 750 mlrd. EUR dydžio ES ekonomikos gaivinimo priemonės - „Kitos kartos ES“ (angl. Next Generation EU), kuri ne tik užtikrins, kad sklandžiai atsigauntų ekonomika, bet ir stipriai prisidės didinti žaliosios ir skaitmeninės transformacijos bei sveikatos sistemų atsparumą, geriau pasirengti galimoms krizėms ateityje. Didžiausią „Kitos kartos ES“ dalį (672,5 mlrd. EUR) sudaro Gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (RRF).

Tam, kad valstybės galėtų pasinaudoti šia priemone, jos turi parengti nacionalinius Gaivinimo ir atsparumo didinimo planus. Šiuose planuose žaliajai transformacijai turi būti skirta ne mažiau kaip 37 proc. lėšų, o skaitmeninimui - 20 proc. lėšų. Taip pat turi būti numatytos priemonės, kuriomis būtų įgyvendinamos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos. Šios priemonės finansavimo išskirtinumas - investicijos turi būti siejamos su reformomis, planus turės patvirtinti Europos Komisija ir ES Taryba, o finansavimas už pasiektus rodiklius - 100 proc. (t. y. nereikės bendro finansavimo). Parama galima dotacijų ir paskolų forma.

Lietuvai pagal šią priemonę dotacijų forma numatyta 2,225 mlrd. Eur. Šalies nacionaliniame plane 37 proc. lėšų numatomi žaliajai transformacijai (pavyzdžiui, atsinaujinančių energijos šaltinių gamyba, alternatyvių degalų gamyba, darnus transportas, inovatyvi daugiabučių renovacija), 20 proc. - skaitmeninimui (pavyzdžiui, skaitmeninėms inovacijoms versle, judriojo ryšio plėtrai, IT valdymo centralizavimui, atvirų, patikimų duomenų realiu laiku ekonomikai), 14 proc. - švietimui (mokyklų tinklo optimizavimui, mokymo kokybės gerinimui, profesinio mokymo programų pritaikymui darbo rinkos poreikiams), 12 proc. - sveikatai (infrastruktūros gerinimui, skaitmeninimui, pažangių technologijų diegimui), 5 proc. - darbo rinkai ir socialinei įtraukčiai (aukštą pridėtinę vertę kuriančių kompetencijų įgijimui, darbo vietų kūrimui), 9 proc. - inovacijoms ir mokslui (aukštojo mokslo kokybės gerinimui, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimui), 3 proc. - viešojo sektoriaus veiksmingumui didinti (mokesčių administravimo gerinimui, vieningos viešojo sektoriaus žmoniškųjų išteklių valdymo sistemos sukūrimui, kompetencijų ugdymui).

Tikimasi, kad nacionalinius planus valstybės narės galės pradėti įgyvendinti jau antroje šių metų pusėje.

Ramūnas Vilpišauskas

Jean Monnet Chair profesorius

Klausimas apie tai, kaip ES sekasi tvarkytis su krizėmis lydi šią organizaciją nuo pat integracijos pradžios. Kaip krizės veikia ES - stiprina, parodydamos sritis, kur valstybių koordinuotas veikimas gali padėti joms efektyviau suvaldyti krizes ir taip stumteli link naujų bendrų iniciatyvų ir daugiau galių suteikimo ES, ar silpnina, išryškindamos valstybių polinkį vienašališkai reaguoti į krizes ir ES nepajėgumą sutelkti jų bendram veikimui? Šis klausimas tapo ypač aktualus pastarajame dešimtmetyje, kai ES teko tvarkytis su ne viena krize, įskaitant ir COVID-19 pandemijos sukeltą beprecedentę sveikatos apsaugos ir ekonomikos krizę.

ES studijuojantys analitikai sutaria, kad skirtingos krizės turėjo skirtingą poveikį ES. 2008-2009 m. prasidėjusios euro zonos krizės valdymas pastūmėjo ES valstybes link naujų integracijos žingsnių, pavyzdžiui, pradėta kurti bankų sąjunga, o Europos Centrinio Banko sprendimai svariai prisidėjo prie jos suvaldymo. Tuo tarpu 2015 m. pabėgėlių krizė tik išryškino valstybių narių požiūrio į imigraciją ir prieglobsčio suteikimą skirtumus, o krizės valdymo metu dominavo valstybių polinkis spręsti ją vienašališkai ar nesilaikyti bendrai priimtų sprendimų, pavyzdžiui, dėl privalomų pabėgėlių perkėlimo kvotų. Tad kyla klausimas, ar atsakydama į pandemijos sukeltą krizę ES taps stipresnė, ar vis dėlto dominuos nacionalinių sostinių kaltinimai Briuseliui dėl stringančio vakcinų įsigijimo ir platinimo ar per menko solidarumo finansinės paramos priemonėmis labiausiai nukentėjusioms šalims?

Tik prasidėjus pandemijai matėme nemažai vienašališkų valstybių veiksmų, apribojant judėjimą per sienas tarp ES šalių (Šengeno erdvėje), kai kurios šalys riboja medicinines apsaugos priemonių išvežimą į kitas šalis, vėliau skyrėsi ir vakcinų pirkimo politika, kai atskiros ES valstybės rėmėsi ne tik koordinuotu jų įsigijimu, bet ir derėjosi atskirai su jų tiekėjais. Prasidėjus antrajai pandemijos bangai vėl matėme vienašalius atskirų šalių įvestus žmonių judėjimo tarp šalių ribojimus, nepaisant Europos Komisijos reiškiamos kritikos.

Kita vertus, prasidėjus pandemijai nemažai krizės valdymo sprendimų ES šalys priėmė koordinuotai. Kartu su ES institucijomis buvo siekiama padėti ES šalių piliečiams grįžti namo iš užsienio, kartu pirkto asmeninės apsaugos priemonės, įvesti „žalieji koridoriai“, sudarę sąlygas pandemijos metu išsaugoti prekių judėjimą ES bendrojoje rinkoje, imtasi bendrai teikti paramą nuo pandemijos ribojimų nukentėjusiam verslui, o Europos Centrinis Bankas jau krizės pradžioje ėmėsi ekonomikos skatinimo priemonių. Daugiausia dėmesio sulaukė 2020 m. viduryje kartu su daugiume ES biudžetu susiderėtas 750 mlrd. eurų ES ekonomikos gaivinimo paketas, pavadintas „Kitos kartos Europos Sąjunga“, kuriam lėšos bus sutelktos leidžiant Europos Komisijai skolintis visos ES vardu. Kai kurių ES šalių, pavyzdžiui, Vokietijos politikai jį prilyginimo istoriniams sprendimams JAV, kurie ilgainiui atvedė prie JAV bendro skolinimosi, bendrų mokesčių ir federalinio biudžeto.

Tad ar pandemijos sukeltos krizės valdymas atves prie Jungtinių Europos valstybių federacijos sukūrimo? Kol kas tvirtai galima teigti tik tai, kad vertinti dar anksti. Ne tik todėl, jog krizė dar nesuvaldyta. Veikiau dėl to, jog daugelis krizės metu ES institucijų pasiūlytų sprendimų išlieka tik pasiūlymais (pvz. Europos Komisijos siūlymai dėl Sveikatos apsaugos sąjungos) arba dar nepradėti įgyvendinti dėl sudėtingo ir laikui imlaus sprendimų priėmimo ir derinimo proceso (pvz. ES ekonomikos gaivinimo paketo lėšų panaudojimas valstybių reformų finansavimui), arba kai kurie apskritai nėra priimti (pvz. valstybės narės dar nėra sutarusios, kaip ateityje bus gražinamos ES šalių ekonomikų gaivinimui pasiskolintos lėšos - įvedant bendrus mokesčius, didinant valstybių narių įnašus į ES biudžetą ar mažinant kitų sričių finansavimą iš jo). Verta atsiminti, kad pats ES ekonomikos gaivinimo fondas yra vienkartinė šios krizės valdymui priimta priemonė, o ir jos dydis smarkiai nublinksta prieš krizės valdymo ir ekonomikos gaivinimo paketus, kuriuos savarankiškai priėmė ir finansuoja kiekviena ES valstybė narė. Pavyzdžiui, Lietuva turėtų gauti apie 2,2 mlrd. eurų nacionaliniam ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planui įgyvendinti, o tai sudarys tik septintadalį viso investicijų ekonomikos transformacijai 2021-2026 m. paketo. Ypač svarbu tai, kad numatytų ES lėšų panaudojimas tiesiogiai priklausys nuo reformų pažangos kiekvienoje ES šalyje, o tai taps rimtu iššūkiu toms valstybėms, kuriose viešojo sektoriaus gebėjimai įgyvendinti reformas yra riboti.

Tad kol kas daryti išvadas apie tai, kaip ES susitvarkė su šia krize dar anksti. Bet ką galima teigti jau dabar - tai, kad ši krizė dar kartą parodė, kaip smarkiai ES valstybės yra susijusios tarpusavyje. Todėl tikėtina, kad krizės poveikis ES ir priklausys nuo to, kokiose srityse bendras valstybių veikimas bus dar labiau sustiprintas, nes tai naudinga pačioms valstybėms narėms, o kokiose greičiau, lanksčiau, taigi efektyviau bus veikti atskirai, atsizvelgiant į nacionalinių situacijų skirtumus. O tai spręs pačios valstybės narės, įskaitant ir Lietuvą.

DARBUI SU MOKSLEIVIAIS

1. Europos Sąjunga susiduria su neeiliniu iššūkiu. Kaip, jūsų nuomone, Europos bendrijai sekasi atremti pandemijos iššūkį?
2. Remdamiesi Jean Monnet Chair profesoriaus Ramūno Vilpišausko komentaru, padiskutuokite, ši krizė labiau sustiprins ar, atvirkščiai, susilpnins ES?
3. Kokią naudą jau gavo ir dar gaus Lietuva iš koordinuoto ES atsako į pandemiją? Kokį indelį Lietuva padarė pati?
4. Susiekite koordinuoto ES atsako į pandemiją temą su pirmąja tema apie melagienas. Kokias sąsajas randate?

AP nuotr.

APKLAUSA

Ar buvome naudingi? Mielos mokytojos ir mieli mokytojai, būtume labai dėkingi, jei skirtumėte porą minučių apklausai apie naujienlaiškio numerį: norėtume sužinoti, ar buvome įdomūs bei naudingi. Jūsų atsiliepimus labai vertiname ir stengiamės tobulėti.

Sekite šią nuorodą: <https://www.surveymonkey.com/r/L9QCWKK>